សៀវភៅបណ្តុំបច្ចេកទេស
ប្រពលវប្បកម្មដំណាំស្រូវ

នាយកដ្ឋានដំណាំស្រូវ នៃអគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្ម

ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១

អ្នករៀបរៀង

លោក **ទិន ឆាយ** នាយកដ្ឋានដំណាំស្រូវ

បណ្ឌិត **ឃុន លាងឆោក** នាយកដ្ឋានដំណាំស្រូវ

លោក **គង់ តា** នាយកដ្ឋានដំណាំស្រូវ

លោក **ជុំ ជ័យធីរិទ្ធ** នាយកដ្ឋានដំណាំស្រូវ

លោក **ឃៀង សេនា** នាយកដ្ឋានដំណាំស្រូវ

អ្នកផ្តល់យោបល់កែសម្រួល

១. ឯកឧត្តម **តេង ឡៅ** ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ

២. ឯកឧត្តម **អ៊ិត ណូឌី** ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ

៣. ឯកឧត្តម **សុ ខនឫទ្ធីគុណា** អគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្ម

៤. លោក **ប៉ែន ចុន** អគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្ម

៥. លោក **ម៉ាក់ សឿន** នាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម

៦. លោក **ជួន សុផល** សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទកសិកម្ម

៧. លោក **អ៊ឹម គីរុណា** នាយកដ្ឋានដំណាំស្រូវ

៨. លោក **ធី ចាន់ណា** វិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវ និងអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្មកម្ពុជា

៩. លោក **សុខគុន សុគាំគ្រូ** សាលាជាតិកសិកម្មព្រែកលៀប

១០. លោក **សយ សេង** អង្គការ FAO

១១. លោក **លុយ ពិសិទ្ធ** អង្គការ Oxfam

១២. លោកស្រី **ពាន សុខា** អង្គការសេដាក

១៣. លោក **ពុ សុវណ្ណ** អង្គការស្រែខ្មែរ

១៤. លោក **និន ចរិយា** គម្រោង CAVAC

១៥. លោក **ផាន ឆុច** រេចនាក្រាហ្វិច នាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម

១៦. តំណាងមន្ទីរកសិកម្មខេត្តចំនួន ១៣: ព្រៃវែង ស្វាយរៀង តាកែវ កំពត កំពង់ស្ពឺ កំពង់ឆ្នាំង ពោធិសាត់ បាត់ដំបង បន្ទាយមានជ័យ សៀមរាប កំពង់ធំ កំពង់ចាម និងខេត្តកណ្តាល ។

ឧបត្ថម្ភការបោះពុម្ពលើកទី១
ដោយអង្គការ Oxfam ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១

ស្រូវជាព្រះមេ

ស្រូវជាព្រះមេ ឆាំងពីបុរេ ផ្តល់ស្បៀងអាហារ
ដល់សត្វនិងមនុស្ស ឥន្ទ្រព្រហ្មទេវតា រស់មានសទ្ធារ
ពាសពេញសកល ។

ស្រូវជាវប្បធម៌ តំណាងបវរ ខ្មែរបានសំគាល់
ធ្វើបុណ្យជាលោក ច្រូតព្រះនង្គ័ល រំលឹកនឹកដល់
ស្រូវអ្នកមានគុណ ។

ស្រូវជាសេដ្ឋកិច្ច លើកស្ទួយជានិច្ច មាសប្រាក់ទ្រព្យធន
បំណុលជុនជាតិ យ៉ាងច្រើនលើកពន់ ទុកធ្វើជាទុន
កសាងជាតិខ្មែរ ។

ស្រូវជាជីវិត គ្រប់គ្នាត្រូវគិត អភិវឌ្ឍកែ
លំអពូជស្រូវ វិជ្ជាដាំថែ ញាប្រជីស្រែ
ឲ្យគង់វង្សនៅ ។

ស្រូវសុមម្បូណី គ្រប់ពាស្រមន្ត្រី ជួយដាំថែស្រូវ
បង្កើនភោគផល ច្រើនគ្រប់ជ្រុង សម្រេចទិសដៅ
អភិវឌ្ឍន៍ជាតិ ។៚

រៀបរៀងដោយ លោក ឌិន ឆាយ

មាតិកាអត្ថបទ

អារម្ភកថា ០១

សេចក្ដីផ្ដើម ០៣

ផ្នែកទី១៖ សង្ខេបលក្ខណៈទូទៅនៃដំណាំស្រូវ

I. បរិស្ថាន នៃដំណាំស្រូវ ០៥

១.១ សីតុណ្ហភាព ០៥

១.២ ពន្លឺ ០៥

១.៣ សារធាតុចិញ្ចឹម ០៦

១.៤ ទឹក ០៦

II. អេកូបរិស្ថានដំណាំស្រូវនៅកម្ពុជា ០៧

២.១ អេកូបរិស្ថានខ្ពង់រាប ០៧

២.២ អេកូបរិស្ថានទំនាបអាស្រ័យទឹកភ្លៀង ០៧

២.៣ អេកូបរិស្ថានទឹកជ្រៅ ០៨

២.៤ អេកូបរិស្ថានស្រែប្រាំង ០៨

III. ចំណាត់ថ្នាក់របស់ស្រូវ ០៩

IV. ដំណាក់កាលលូតលាស់របស់ដំណាំស្រូវ ១០

៤.១ វគ្គលូតលាស់ ១០

៤.២ វគ្គបង្កើតផល ១១

៤.៣ វគ្គទុំ ១២

ផ្នែកទី២៖ បច្ចេកទេសសម្រាប់ផលិតកម្មដំណាំស្រូវ

I. ការប្រើប្រាស់ពូជ និងគ្រាប់ពូជ ១៥

១.១ ការធ្វើដំណុះសាក ១៥

១.២ ការជ្រើសយកគ្រាប់ពេញទៅសាប ១៦

II. **ការរៀបចំគ្រាប់ពូជ** ១៨

III. **ការរៀបចំដីស្រែ** ២០

IV. **ការត្រៀមថ្នាលសំណាប** ២១

V. **វិធីសាស្រ្តដាំដុះ** ២៣

- ៥.១ ការស្ទូង ២៣
- ៥.២ ការដាំ ឬព្រោះ ២៦

VI. **ការគ្រប់គ្រងជីជាតិដី** ២៨

- ៦.១ ចំណាត់ថ្នាក់ដីសម្រាប់ដំណាំស្រូវនៅប្រទេសកម្ពុជា ២៨
- ៦.២ ការប្រើប្រាស់ជី ៣០

VII. **ការគ្រប់គ្រងទឹក** ៣៤

VIII. **ការគ្រប់គ្រងសមាសភាពចង្រៃ** ៣៦

- ៨.១. ស្មៅចង្រៃ ៣៧
- ៨.២. ជំងឺលើដំណាំស្រូវ ៣៩
- ៨.៣ សត្វបំផ្លាញដំណាំស្រូវសំខាន់ៗ ៥១
  - ក. ប្រភេទសត្វចង្រៃសំខាន់ៗ និងវិធានការកំចាត់ ៥១
  - ខ. សត្វមានប្រយោជន៍សំខាន់ៗក្នុងប្រព័ន្ធបរិស្ថានដំណាំស្រូវ ៦១

IX. **ការប្រមូលផល និងការទុកដាក់** ៧០

អារម្ភកថា

ស្រូវ គឺជាដួងព្រលឹងនៃជនជាតិខ្មែរ ដែលបានចាក់ឫសយ៉ាងជ្រៅនៅក្នុងផ្នត់គំនិត អារម្មណ៍ និងបានផ្សារភ្ជាប់យ៉ាងជិតស្និទ្ធទៅនឹងប្រពៃណី និងទំនៀមទម្លាប់របស់ប្រជាជាតិកម្ពុជាតាំងពីយូរលង់ណាស់មកហើយ។ ចំពោះប្រជាជនកម្ពុជា ស្រូវមិនត្រឹមតែជារុក្ខជាតិសាមញ្ញមួយប៉ុណ្ណោះទេ តែគឺជាដំណាំសៀងយ៉ាងសំខាន់ ជាវប្បធម៌ សាសនា និងនយោបាយ។ ប៉ិតិកភ័ណ្ឌជាសំណង់ផងសាស្ត្រនានាក្នុងតំបន់អង្គរ បានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ថា ការឈានឡើងដល់កំពូលនៃអាណាចក្រខ្មែរនាសម័យអង្គរ គឺពិតជាមានការចូលរួមចំណែកយ៉ាងធំធេងពីដំណាំស្រូវ ទៅលើសេដ្ឋកិច្ច និងនយោបាយនាសម័យនោះ។ រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្នខឿនសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា នៅតែពឹងផ្អែកមួយភាគធំលើវិស័យកសិកម្ម ដោយមានប្រជាពលរដ្ឋប្រមាណ ៨៥ ភាគរយ រស់នៅជនបទ ហើយដែលក្នុងនោះភាគច្រើនលើសលប់ ប្រកបរបរធ្វើស្រែចំការ ។

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ក្រោមការដឹកនាំដ៏ឆ្លាតវៃ មោះមុត ប្រកបដោយគតិបណ្ឌិតរបស់ **សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន** បានដាក់ចេញ និងអនុវត្តជាបន្ទាន់នូវគោលនយោបាយ យុទ្ធសាស្ត្រ និងផែនការអភិវឌ្ឍជាតិ ដោយផ្តោតលើការលើកស្ទួយវិស័យកសិកម្ម និងជនបទ សំដៅធានាស្ថេរភាពសៀងបង្កើតការងារ និងបង្កើនចំណូលប្រចាំគ្រួសារ និងធានាបាននូវអតិរេកស្រូវ បម្រើការនាំចេញទៀតផង។ កាលពីថ្ងៃ ១៧ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០ **រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា** បានប្រកាសដាក់ឲ្យអនុវត្តនូវឯកសារគោលនយោបាយស្តីពីការជំរុញផលិតកម្មស្រូវ និងការនាំចេញអង្ករ ក្នុងទិសដៅ សម្រេចឲ្យបាននូវផលិតផលស្រូវលើសប្រមាណជាង ៤ លានតោន និងមានលទ្ធភាពនាំចេញអង្ករជាផ្លូវការយ៉ាងតិច១លានតោននៅឆ្នាំ ២០១៥ ។

ដើម្បីចូលរួមចំណែកជំរុញការអនុវត្តគោលនយោបាយនេះឲ្យមានប្រសិទ្ធភាព និងទទួលបានជោគជ័យ នាយកដ្ឋានដំណាំស្រូវនៃអគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្ម បានរៀបចំចងក្រងសៀវភៅ ‘ **បង្គុំបច្ចេកទេសសម្រាប់ផលិតកម្មដំណាំស្រូវ**’ នេះឡើងតាមរយៈការស្រាវជ្រាវឯកសារ និងការដកស្រង់បទពិសោធន៍ដែលបានអនុវត្តនាពេលកន្លងទៅ ក្នុងគោលបំណងជួយពង្រឹងបន្ថែមនូវចំណេះដឹងចំណេះធ្វើដល់អ្នកផ្សព្វផ្សាយ បងប្អូនកសិករ សំដៅជំរុញការបង្កើនផលិតកម្ម និងផលិតភាពដំណាំស្រូវ ។

សៀវភៅនេះ បង្ហាញនូវបង្គុំបច្ចេកទេសសំខាន់ៗ ដោយបានព្យាយាមសរសេរនូវពាក្យពេចន៍ ដើម្បីងាយស្រួលចងចាំ និងយកទៅអនុវត្ត ។ លើសពីនេះ

ទៀតនោះ កំបានលើកយកឧទាហរណ៍ជាក់ស្តែង និងដាក់រូបភាពដើម្បីបង្ហាញជូនអ្នកអានងាយយល់ និងចាប់អារម្មណ៍ ។

អគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្មសូមសំដែងនូវការដឹងគុណ និងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅបំផុត ចំពោះការណែនាំចង្អុលបង្ហាញរបស់ឯកឧត្តមបណ្ឌិត **ចាន់ សារុន** រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងថ្នាក់ដឹកនាំទាំងអស់ដែលតែងបានដាក់ចេញនូវចក្ខុវិស័យ ដ៏ងឆ្លាយត្រឹមត្រូវ សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍវិស័យកសិកម្មព្រមទាំងចាត់តាំងអនុវត្តការងារប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងភាពស័ក្តិសិទ្ធិក្នុងទិសដៅជំរុញការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណដំណាក់កាលទី ២ របស់រាជរដ្ឋាភិបាលឲ្យទទួលបានជោគជ័យ ។

អគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្ម សូមថ្លែងអំណរគុណចំពោះរាល់គំនិតផ្តួចផ្តើមចងក្រងរៀបចំ របស់ក្រុមអ្នកនិពន្ធ និងការផ្តល់មតិកែលម្អទាំងអស់ពីគ្រប់ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធទាំងការរៀបចំតាក់តែង និងខ្លឹមសារបច្ចេកទេសដើម្បីជាផលប្រយោជន៍ដល់ខេមរបុត្រគ្រប់រូប។

អគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្ម មានសេចក្តីសង្ឃឹមយ៉ាងមុតមាំថាសៀវភៅបង្កើបច្ចេកទេសដំណាំស្រូវនេះ នឹងផ្តល់នូវគំនិតថ្មីៗ ការអនុវត្តល្អៗនិងគោលការណ៍បច្ចេកទេសជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ និងកសិករយកទៅអនុវត្តក្នុងការលើកកម្ពស់ផលិតកម្មស្រូវឲ្យកាន់តែល្អប្រសើរ ក្នុងទិសដៅធានាសន្តិសុខស្បៀង និងកែច្នៃសម្រាប់ការនាំចេញដើម្បីលើកស្ទួយកំណើនសេដ្ឋកិច្ចជាតិ ដែលយើងទាំងអស់គ្នាតែងបានចាត់ទុកថា "**អង្ករជាមាសស**" ។

រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ១៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១

ប្រតិភូរាជរដ្ឋាភិបាលទទួលបន្ទុកជាអគ្គនាយក នៃអគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្ម

សូ_ខន់ឫទ្ធិគុណ

សេចក្តីផ្តើម

ស្រូវជាដំណាំស្បៀងដ៏សំខាន់សម្រាប់ប្រជាជនកម្ពុជា។ ដំណាំស្រូវត្រូវបានដាំដុះនៅប្រទេសយើងតាំងពីជាង ២០០០ឆ្នាំ មកហើយ ឬក៏យូរជាងនេះ ក្នុងករណីស្រូវចំការ។ រហូតមកដល់ ឆ្នាំ ២០១០ នេះ កម្ពុជាមានផ្ទៃដីដាំដុះស្រូវសរុបប្រមាណ ២,៧១ លានហិកតា ក្នុងនោះស្រូវវស្សាចំនួន ២,៣៣ លានហិកតា និងស្រូវប្រាំងចំនួន ០,៣៨ លានហិកតា។ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ផ្ទៃដីស្រែទំនាបពឹងទឹកភ្លៀងមានទំហំធំជាងគេ ដែលមានប្រមាណ ៨០% នៃផ្ទៃដីស្រូវសរុប។

កសិករខ្មែរភាគច្រើន ដាំដុះស្រូវលើស្រែទំនាបពឹងទឹកភ្លៀងតាមទំលាប់ស្ទូង ដោយប្រើគ្រាប់ពូជច្រើនពី ៦០-៨០ គ.ក លើផ្ទៃដីមួយហិកតា ដែលធ្វើឲ្យគាត់ត្រូវចំណាយថវិកាច្រើនសម្រាប់ទិញគ្រាប់ពូជព្រមទាំងកម្លាំងពលកម្មដ៏ច្រើនក្នុងការរៀបចំថ្នាល ការដកសំណាប និងការដឹកជញ្ជូនសំណាបយកទៅស្ទូង។ សំណាបដែលត្រូវដកយកទៅស្ទូង ជាទូទៅមានអាយុពី ១-២ ខែ ហើយស្ទូងចាប់ពី ៥-៨ ដើម ក្នុងមួយគុម្ព ថែមទាំងស្ទូងញឹកទៀតផង (ចន្លោះគុម្ពប្រហែល ១០-១៥ ស.ម)។ ចំណែកឯការប្រើប្រាស់ជីគីមី និងថ្នាំកសិកម្ម ជាពិសេសថ្នាំសម្លាប់សត្វល្អិត ថ្នាំសម្លាប់ស្មៅជាដើម មិនទាន់សមស្របតាមបច្ចេកទេសនៅឡើយ ដែលជាហេតុធ្វើឲ្យទិន្នផលទាប ហើយការអនុវត្តខ្លះ ធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់សុខភាពមនុស្ស និងបរិស្ថានទៀតផង។

ដោយមើលឃើញនូវចំណុចខ្វះខាតទាំងនេះ ទើបក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ជាពិសេសដោយមានការផ្តួចផ្តើមគំនិត និងការណែនាំ ជាប្រចាំ របស់ឯកឧត្តមបណ្ឌិត **ចាន់ សារុន** រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ បានធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវ និងចងក្រងឯកសារបច្ចេកទេសស្តីពីប្រព័ន្ធប្រពលវប្បកម្មដំណាំស្រូវតាមគោលការណ៍ធម្មជាតិ ហៅកាត់ថា ប.វ.ស (System of Rice Intensification) ដើម្បីផ្សព្វផ្សាយដល់កសិករឲ្យកាន់តែទូលំទូលាយក្នុងគោលបំណងបង្កើនផលិតភាពដំណាំស្រូវ ។ លើសពីនេះទៀត ក៏មានស្ថាប័នរដ្ឋ វិស័យឯកជន និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលជាច្រើន បានសិក្សាស្រាវជ្រាវ